

Perleugleprosjektet i Alta

av Ken Gøran Uglebakken & Arve Østlyngen, Alta

Perleugla er utpreget nattaktiv, og selv om den enkelte år er ganske vanlig er det nok mange som aldri har sett denne nordiske nomaden. Men, mange kjenner godt til den karakteristiske hukrende sangen som kan høres allerede midtvinters, og da spesielt i smågnagerår. I Alta har vi igangsatt et eget prosjekt for å følge hekkingen siden 2011.

Perleugla er en takknemlig art å jobbe med. Den blir ofte liggende når du inspiserer kassen. Foto: Arve Østlyngen.

Schaanning omtaler den som stasjonær og periodisk tallrik helt til Sør-Varanger allerede på begynnelsen av 1900-tallet (Schaanning 1912). Det er grunn til å tro at den hekker i de fleste av barskogområdene i Finnmark. Den er også påvist hekkende utenom barskogsområdene, således i Øksfjordbotn (Sand 1976) og Virdnejavri (Tømmerraas 1994). Hannene er mer eller mindre standfugler, mens de fleste hunner

og ungfugler lever et nomadisk liv på stadig jakt etter smågnagere.

Perleugla bygger ikke egne reir, men er avhengig av å finne egnede hulrom, først og fremst i trær, for å legge egg. Svartspetten er den naturlige husbyggeren for perleugla. I Alta har vi ingen bestand av svartspett, og uten denne nøkkelarten mangler perleugla naturlige hekkeplasser. Dette var utgangspunktet for at Alta Zoologiske Forening i årene

1996-1999 startet opp et stortilt fuglekasseprosjekt i Altaområdet. Arbeidet deres med henge opp uglekasser ga raskt resultater; i smågnageråret 1998 ble 8 perleugle- og 1 haukuglehekkning registrert i foreningens uglekasser. Elleve reirunger og 7 voksne perleugler ble ringmerket dette året, bare to år etter at prosjektet startet opp.

I 2011 bestemte en gruppe fuglevenner seg for å starte opp

arbeidet med å registrere, restaurere og sette opp nye uglekasser for perleugle i Altaområdet. Vi ønsket nå en mer systematisk oppfølging av alle kassene. Skal uglekassene være attraktive for perleugla må de rengjøres jevnlig. Kasser uten tilsyn vil etter hvert fylles opp av gammelt hekkesubstrat og/eller småkvist fra ekorn, og egner seg dermed dårlig som reirplass. Vær og vind tærer også hardt på fuglekasser som henger ute hele året, og skal kassene holdes operative kreves regelmessig vedlikehold. Vi startet i 2011 med 25 kjente kasser, per i dag har vi kontroll på 42-43 kasser med hullåpning på cirka 8 cm. Inngangshullet har vi bevisst ikke laget større enn dette for å hindre at kassene tas i bruk av haukugle eller kvinand. I begge smågnagerårene 2011 og 2015 var det rekord-tilslag i kassene med 13 perleugle-hekkinger.

Forskning har vist at leggedato for første egg hos perleugle varierer stort. De fleste hunnene i et materiale fra Finland la første egg i perioden midten av mars til midten av april (Korpimäki & Hakkarainen 2012). Den tidligste eggleggingsdatoen i vårt materiale er fra 2014 hvor første egg ble lagt en gang mellom 24.-28. februar. I 2015 var en av kassene tom den 7. mai, men ved neste kontroll 25. mai lå det 4 egg i kassa. Disse unntakene kan ofte være vanskelige å fange opp, spesielt de uglene som legger eggene svært tidlig. Normalt besøker vi kassene for ringmerking av unger i midten av mai, og da kan faktisk ungene i disse tilfellene ha hoppet ut.

Ringmerking av perleugleunger er en av hovedformålene i dette prosjektet og håpet er at vi etter hvert kan få så mye data om de merkede perleuglene at vi kan skrive litt om dette. Fra vårt kassemateriale har vi også samlet inn gulpeboller til analyser/ artsbestemmelser av småpattedyr. Det er siden starten i 2011 registrert over 1200 småpattedyr fra uglekassene i Altaområdet. Kartlegging av småpattedyr er et prosjekt som støttes av SABIMA

Tabell 1. Oversikt over antall perleuglekasser og innhold i Alta i årene 2011-2016. Tabellen angir totalt antall opphengte kasser, totalt antall perleuglehekkinger. Hekking; påvist, minst ett egg lagt (unntatt 2011 og 2012 hvor data mangler for antall egg og unger), antall mislykkede hekkinger (tatt av mår eller andre årsaker), prosentvis antall hekkinger av totalt tilgjengelige kasser.

År	Antall kasser	Hekking	Mislykket	Andel vellykket	Andel i bruk
2011	25	13	2	84.6 %	52.0 %
2012	28	1		100.0 %	3.6 %
2013	34	2	2	0.0 %	5.9 %
2014	38	6	2	66.7 %	15.8 %
2015	43	13	5	61.5 %	30.2 %
2016	42	9	3	66.7 %	21.4 %
Gjennomsnitt				63.2 %	21.5 %

Ken Gøran sjekker innholdet i ei perleuglekasse. Foto: Arve Østlyngen.

Noen hjemme? Foto: Kjerstin Uglebakken.

Noen der? Foto: Arve Østlyngen.

og drives av Georg Bangjord og Jan Obuch. SABIMA-prosjektet har i dag oppført til sammen 110 perleuglekasser i Finnmark, henholdsvis 40 i Alta, 25 i Pasvik, 25 i Karasjok og 20 i Porsanger. Skulle det være noen som har uglekasser med hekking, er prosjektet svært interessert å få tilgang til reirsubstratet. Kartlegging av smågnagere og spissmus i Finnmark vil bli presentert i en senere utgave av Lappmeisen.

Takk

En rekke personer har bidratt med dette arbeidet på ulikt vis: Edmund Johansen, Kenneth Johansen, Odd Einar Isaksen og ikke minst en stor takk til avdøde Johannes Balandin som bidro sterkt til at prosjektet startet opp.

Referanser

Bangjord, G. & Obuch, J. 2016. Kartlegging av smågnagere og spissmus i Finnmark. Sabima kartleggingsnotat 12-2016.

Korpimäki, E. & Hakkarainen, H. 2012. *The Boreal Owl*. Cambridge University Press.

Sand, J. 1976. Supplerende opplysninger til Norges Fugler (Haftorn) Brev 2 sider.

Schaanning, H.T.L. 1912. Fuldstændig fortegnelse over de i Norge påtrufne arter rovfugle. Norsk Jæger og Fiskeforenings Tidsskrift. 41: 279-288.

Tømmerraas, P.J. 1994. Konsekvensundersøkelser på rovfugl og kråkefugl 1982-93 i forbindelse med kraftutbyggingen i Alta-Kautokeinovassdraget. Universitetet i Trondheim, Vitenskapsmuseet, rapport zoologisk serie: 1994-4.

Tips til bygging av perleuglekasser

Den opprinnelige, urørte skogen er under stadig press, og kanskje derfor er fuglekasser av alle slag viktigere enn noensinne. Vi håper dette arbeidet kan inspirere fuglevenner andre steder i Finnmark til å starte opp lignende prosjekter.

Studier fra Finland (Korpimäki & Hakkarainen 2012) har gjennom forsøk (forhold til konkurranse og kullstørrelse) funnet de optimale målene for perleuglekasser. Bordene bør være 2 cm tykke for å gi god isolasjon mot kulde, innvendige sider i bunnen 19-21 cm, total høyde 55-60 cm, hullåpning 7,0-8,5 cm plassert 40-50 cm over bunnen og taket må være vanntett (gjørne stikkende ut).